

Det arkæologiske arbejde i Thy og på Mors

Jette Kjær

DER er også i år indløbet mange meddelelser til museerne i Nykøbing og Thisted om jordfundne oldtidslevn. Det korte resumé over hvad, der er sket ved de to museer begynder 1. april i år, da undertegnede tiltrådte.

Alle anmeldelser bliver behandlet - i første omgang ved en besigtigelse af stedet, en samtale med ejeren og i usikre tilfælde ved en mindre prøvegravning for at få fuld klarhed over, hvad sagen drejer sig om. På grundlag af disse besigtigelser tages der stilling til, hvor meget der snarest yderligere skal ske i sagen. Alle fund er lige vigtige og lige interessante, men af tids- og pengemangel, må vi skelne. En grav, der er blottet af ploven, er selvsagt hurtig hjælp - en boplads derimod, hvor interessant den end er, er ikke i samme grad øjeblikkelig truet. Men først og fremmest kræver en bopladsundersøgelse meget tid, mange mennesker i arbejde og følgelig mange penge.

Den første anmeldelse efter april d. å., der krævede en undersøgelse, kom fra gdr. J. Jørgensen, Førby, Hundborg sogn. Han var under forårsarbejdet stødt på nogle store sten i en vis orden. Det var en overpløjet høj med en minstensat kiste ca. 1 m lang og 0,60 m bred, beliggende Ø-V. Kisten afdækkedes og dækstene fjernedes. I NØ-hjørnet lå en velbevaret bronzedolk med svage spor efter en træskede, og spredt i kisten lå der brændte ben. Graven kan på grundlag af konstruktion og fund dateres til slutningen af ældre bronzealder, ca. 1100 år f. Kr.

Førby – grav set fra vest

Næste sag drejede sig også om en høj, som ejeren ønskede fjernet, da den lå i vejen for en udstykning til parcelhuse. Højen var efter forhandlinger mellem ejeren gdr. J. Hove og Nationalmuseets Fortidsmindeforvaltning i Århus blevet frigivet mod, at ejeren bekostede en undersøgelse. Det så ud til at skulle blive en spændende sag. Højen syntes at høre til en sjælden gruppe af stenfrie langhøje. De første spadestik viste dog noget som ikke rigtig svarede til forventningerne, nemlig undergrundsgrus. Ved yderligere gravning fremkom kun endnu mere grus. En rendegraver afgjorde hurtigt og effektivt sagen for os. Med den gravedes en grøft Ø-V 5 m

lang og 1 m bred og godt 2 m dyb. Højen var en naturlig bakke.

Gdr. Gunnar Munkholm, "Højbjerggård", Beersted, Snedsted sogn, anmodede engang i sommer om at få fjernet en frigivet høj. Nationalmuseet bad Thisted Museum om at forestå udgravningen for midler stillet til rådighed af Rigsantikvarens Fortidsmindeforvaltning. Højen var delvis ødelagt, især mod SV, af nyere tilbygninger, men alligevel af imponerende størrelse ca. 20 m i diameter og ca. 4 m høj. Med den størrelse drejede det sig sandsynligvis om en bronzealderhøj, men udgravningen har givet lidt andre resultater.

En høj udgraves normalt ved at man lægger to profiler, én Ø-V og én N-S, der så vidt muligt skærer hinanden i højens midte, og derpå graves der af i vandrette lag ca. 25 cm af gangen, indtil man støder på noget af interesse. Det var også fremgangsmåden ved udgravningen af denne høj, på grund af højens delvis ødelagte SV-side blev profileme forskubbet mod nord og øst, så højens centrum ligger i SV-feltet. Ved nedgravning i felterne SØ, NØ og NV kom der "kun" forskellige rækker af sten, rester af ialt 3 randstenskæder, og i fylden enkelte potteskår og ravstumper. I SV-feltet er der foreløbig afdækket to grave. Den første grav vi stødte på - og sikkert også den yngste - bestod af et lag håndstore sten med en ramme af mellemstore sten. Graven lå ØV, og den var ca. 1,60 m gange 0,80 m. Den nøjagtige størrelse kan ikke angives, da der har været en moderne forstyrrelse mod øst. Gravgodset bestod af en stridsøkse af yngre type. Grav nr. 2 var også orienteret Ø-V og af nogenlunde samme størrelse. Den døde var i dette tilfælde lagt i en trækiste, der har været

Beersted. SØ-felt set fra SØ med mellemste randstenskæde

støttet af mellemstore sten. Kisten aftegnede sig som en tynd trækulholdig mørk stribe. Gravgodset bestod af otte trekantformede hængesmykker af rav og to ravperler. Tilbage er der formodentlig endnu tre grave, hvoraf de to er af samme form som den første grav, der afdækkedes. Den tredje og sandsynligvis den ældste af gravene tegner

sig i jorden som en mørk kulstofholdig oval plet omgivet af en lille randstensskæde.

Fundene viser, at det ikke kan være bronzealder, men derimod en begravelsesplads for enkeltgravskulturens folk, ca. 4000 år gammel.

I sommerferien har lærer Jens Nielsen, Tilsted, afdækket flere spændende ting i Fredskilde grusgrav, Nørhaa sogn. Det mest spændende fund udgøres af to firkantede kar. De er usædvanlige både ved deres form og størrelse, det ene ca. 65 gange 65 cm i omkreds og ca. 1 m høj og forsynet med en smuk ornamentet forside, det andet kar er endnu større ca. 90 gange 90 cm, højden kan ikke angives med sikkerhed for dette kar. Firkantede lerkar er ikke tidligere fundet i Europa. Hvad de har været anvendt til er ikke helt klart; det sandsynligste ville være

enten som ovne eller forrådskar. Det første kar er netop nu opstillet på Thisted Museum efter at have været sendt til konservering på Forhistorisk Museum, Moesgaard. Til foråret vil Thisted Museum fortsætte undersøgelserne i områderne, hvor de to mærkelige kar har stået.

Hos Robert Sørensen, Ræhr, har museet optaget en næsten hel urne og en lille kop, samt hjembragt så mange skår af to noget større kar, så det vil være muligt at samle dem. Hr. Sørensen havde løs i jorden fundet en lille jernkniv, der kom hjem til museet sammen med potterne. Det hele stammer fra en urnegravplads fra tiden omkring Kr. f. ca. 50 år før og 50 år efter.

Museerne i Nykøbing og Thisted takker for den interesse og forståelse, der er udvist i det forløbne år.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Mors 1971, side 148-152).